

Dėstytojo įvaizdis ir jo įtaka studijų kokybei suvokti

Greta Drūteikienė

Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto
Vadybos katedros docentė
Vilnius University, Faculty of Economics,
Assoc. professor
Saulėtekio al. 9–709, LT-10223 Vilnius
Tel. (8 5) 2 36 62 91
El. paštas: greta.druteikiene@ef.vu.lt

Olga Mackelo

Vilniaus universiteto
Ekonomikos fakulteto magistrė
Vilnius University,
Faculty of Economics, Master
Parko g. 33–25, LT-11215 Vilnius
Tel. +370 610 31573
El. paštas: olga.mackelo@gmail.com

Lietuvos aukštojo mokslo sistema yra kritinės būklės. Vis dažniau kalbama apie išsilavinimo nuvertėjimą ir susvyravusį pasitikėjimą aukštuoju mokslu, o studijų kokybės užtikrinimas yra viena iš labiausiai nagrinėjamų visuose socialinės visuomenės sluoksniuose problemų. Dėstytojai yra tarpininkai tarp mokslo institucijos ir studentų, atlieka esminį vaidmenį teikiant aukštojo mokslo paslaugas. Nuo jų veiklos pobūdžio, asmenybės ypatumų, vertybinių orientacijų, aplinkos, kurią jie sukuria perteikdami žinias, priklauso tiek pačių žinių perėmimo kokybė, tiek mokymo proceso subjektų santykiai. Dėstytojas yra tarsi prizmė, per kurią besimokantys asmenys suvokia visą studijų procesą, jo kokybę ir pačią mokslo instituciją. Šio straipsnio tikslas – aptarti dėstytojo įvaizdžio specifiką, atskleisti jo dedamąsias bei remiantis atliktu empiriniu tyrimu nustatyti jų svarumą.

Pagrindiniai žodžiai: dėstytojo įvaizdis, dėstytojo profesija, įvaizdžio dedamosios.

Šiuolaikinėje visuomenėje darbas sudaro nemenką, o kartais ir pagrindinę individo gyvenimo dalį. Jis skaidomas į socialiai apibrėžtas profesijas, kurioms reikia formalaus išsilavinimo, pasirengimo, emocinių, fizinių, intelektualinių sąnaudų. Profesinė veikla įtraukia asmenį į socialinės sąveikos su kitais visuomenės nariais sistemą, kurioje jis užima atitinkamą poziciją ir atlieka organizacijos atstovo bei jos darbuotojo vaidmenį (Adamonienė R. ir kt., 2001). Organizacijos vertinimu, personalas yra vienas iš esminių jos įvaizdžio dedamųjų. Nuo jo atitikties bendrajai perteikiamai įvaizdžio koncepcijai priklauso, kaip įtakos grupės vertins pačią organizaciją. Sąlyčio taškas šioje situacijoje yra

profesinis įvaizdis, kurio nešėjais tampa kiekvienas darbuotojas kaip profesijos ir organizacijos atstovas. Ši įvaizdžio kategorija apibūdinama vizualių, asmeninių ir profesinių individo savybių atitinkama interpretacija atsižvelgiant į darbinio gyvenimo kontekstą.

Iš esmės profesinis įvaizdis gali būti nagrinėjamas kaip asmens įvaizdis, atkreipiant dėmesį į individo profesionalumą, nes šis fenomenas kaip socialinis-psichologinis reiškinyvis visų pirma siejamas su žmonių sąveika, suvokimu ir vertinimu. Kaip pozityvaus profesinio įvaizdžio formavimo sąlygą mokslininkai nurodo kompetenciją, pasitikėjimą savimi, patikimumą, pastovumą, savikontrolę, dorovingumą,

lyderio savybes, optimizmą, adaptyvumą, konfliktų sprendimo bei komunikacinius gebėjimus (Почепцев Г., 2000; Шепель В., 2002).

Profesinio įvaizdžio koncepcija

Viena iš pagrindinių profesinio įvaizdžio dedamųjų vis dėlto yra profesinė kompetencija, kuri apibūdinama kaip individo bazinė kokybė, lemianti geresnį ir efektyvesnį darbo atlikimą (Spencer L. ir Spencer S., 2005). Svarbu aiškiai apibrėžti, koks kompetencijų derinys būtinas konkrečiai profesijai ir konkrečioje organizacijoje, kad kuo labiau atitiktų atstovaujama įvaizdį. Spencer ir Spencer (2005) skiria kelias kompetencijų rūšis, būtinas norint efektyviai atlikti darbą:

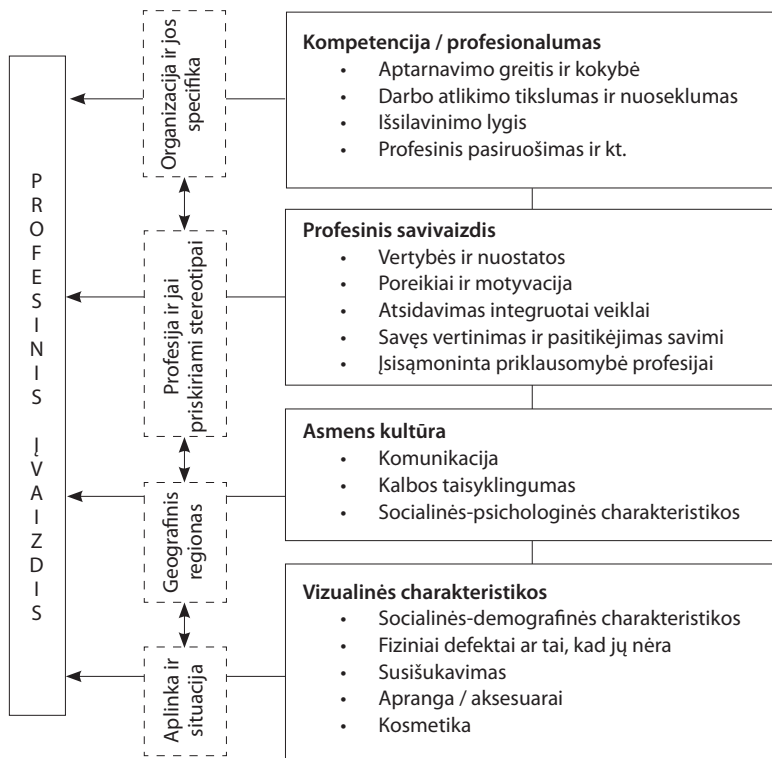
- *Pasiekimai ir veiksmai*, apimantys asmens orientaciją į rezultatą bei efektyvumą, tam tikro darbo atlikimo idealaus standarto siekimą; tvarkos puoselėjimą, siekiant sumažinti neapibrėžtumą; iniciatyvą, kaip siekimą atlikti darbą kuo geriau, net jei to nereikalaujama; informacijos iešką, siekiant tobulinti savo erudiciją bei gausinti žinias apie tam tikrus objektus, elementus, veiksmus, žmonės ir panašiai.
- *Pagalba ir kitų aptarnavimas*. Šiuo atveju yra numatomas individo polinkis ir gebėjimas išklaudyti, suprasti kito poreikius, išsakyti / neišsakyti mintis, jausmus bei siekis padėti, patenkinti tuos poreikius. Čia svarbu empatija.
- *Poveikis ir įtaka*, kurie numato organizacijos supratimą, jos išsakytų / neišsakytų apribojimų laikymąsi, gebėjimą paveikti kitus elgtis būtent taip, o ne kitaip. Svarbus aspektas šiuo atveju yra draugiškų, šiltų santykių užmezgimas

ir palaikymas, o tai ypač pabrėžtina santykių su klientais sistemoje.

- *Kognityvi kompetencija*, kuri suvokiama kaip analitinis, konceptualinis, kritinis mąstymas, gebėjimas suprasti situaciją, užduotį, problemą, galimybes.
- *Asmeninis efektyvumas*, rodantis individo požiūrį į save, kitus ir darbą. Šis elementas apibūdina tokias asmens savybes: savikontrolė ir gebėjimas aiškiai mąstyti stresinėmis situacijomis, pasitikėjimas savimi, lankstumas ir lojalumas organizacijai.

Tinkamai suderintas darbuotojo gebėjimų, pažiūrų, žinių ir kitų kompetencijų derinys užtikrina norimą jo profesionalumo lygį ir pageidaujamo įvaizdžio perdavimą.

Kita vertus, profesinis įvaizdis nėra vien profesinių savybių rinkinys. Kaip tam tikra asmens įvaizdžio variacija šis fenomenas turi gilesnį ir sudėtingesnį formavimo pagrindą. Visų pirma tai nulemta individų polinkio susidaryti nuomonę apie objektą remiantis labiau emociniu ir stereotipiniu vertinimu nei racionalia faktų analize (Gee B., 1998). Daugelis elgsenos aspektų, kaip antai: laikysena, kalbos maniera bei taisyklingumas ir apskritai asmens kultūra nulemia pirmąjį išpūdį. Kadai G. Trismegist rašė: „Vidus atspindi išorę, o išorė atspindi vidų.“ Remdamiesi šia logika daugelis individų stengiasi užpildyti informacijos spragas bei sudaryti tam tikrą nuomonę apie žmogų atsižvelgdami į vizualią informaciją. Esminė vizualaus komponento dalis yra fiziologinės savybės. Fizinis asmens veiksnys dėl priskiriamų visuomenės stereotipų ir dėl kiekvieno konkretaus individo nusistatymo gali nulemti tam tikru laipsniu tiek personalo, tiek vėliau ir visos organizacijos įvaizdį.

1 pav. **Profesinio įvaizdžio struktūra** (sudaryta Mackelo O. (2009), remiantis Шенель В., 2002; Мещанинов А., 2001; Bixler S., Nix-Rice N., 2005; Adamonienė R. ir kt., 2001)

Tam tikri nepageidaujami pozicionuojamam profesiniam įvaizdžiui fiziniai elementai gali būti nublankinami pasirinkta apranga, aksesuarais, šukuosena, net moterų makiažu (Мещанинов А., 2001).

Atsižvelgiant į visą tai galima teigti, kad visiems gerai žinomas posakis: pagal išvaizdą sutinkama, pagal protą – palydima gali būti profesinio įvaizdžio formavimo koncepcijos pagrindu, nes profesinėje veikloje formuojamos tiek vizuali, tiek profesinė koncepcijos turi sutikti. Tačiau svarbus aspektas ir asmens savęs matymas pasirinktos profesijos vaidmenyje, t. y. koks yra individo profesinis savivaizdis (profesinė Aš koncepcija). Jis išreiškia tai, kaip dirbantis asmuo suvokia save atliekant

profesinę veiklą, kokie jo poreikiai, motyvai, vertybės, nuostatos. Visa tai suteikia individo profesinei elgsenai kryptingumą, tikslingumą, turi įtakos profesiniams sprendimams ir pasirinkimui. Atsižvelgiant į vidinį savęs vaizdą bei pasirinktą socialinę vaidmenį atitinkamai yra transliuojamas ir įvaizdis išorinei aplinkai – pasirenkami konkretūs elgesio modeliai, aprangos stilstika, savęs ir profesinio ugdymo principai (Adamonienė R. ir kt., 2001).

Siekiant vengti nepageidaujamą įvaizdį perteikti visuomenės grupėms bei transliuojamo įvaizdžio ir pripažintų standartų nesuderinamumo bei disonanso, formuojamas profesinis įvaizdis turi atitikti ne tik vidinį profesinį savivaizdį, bet ir organiza-

ciją ir jos veiklos specifiką, profesiją ir jai priskiriamus stereotipus, geografinį regioną, situaciją (Bixler S., Nix-Rice N., 2005; Volin K. J., 1999).

Profesinis įvaizdis yra ganėtinai sudėtinga kategorija, veikiamą daugelio veiksnių, kurie kiekvienu konkrečiu atveju įgauna skirtingą vaidmenį ir atspalvį. Todėl kiekviena profesija ir jai atstovaujančių asmenų įvaizdis turi būti vertinami atsižvelgiant į veiklos specifiką, aplinką, susiformavusius stereotipus bei nuostatas.

Dėstytojo profesijos apibūdinimas ir jos specifika

Dėstytojo profesija, kaip ir kiekviena kita, apibūdinama psichologiniu jos turiniu, t. y. pagal objektą, tikslą, metodus, motyvaciją, produktą ir rezultatą (Зимняя И. А., 2006). Dėstytojų veiklos objektas – studentas, mokslo proceso metu pereinantis į subjekto poziciją bei tampantis aktyviu edukacinio proceso dalyviu, turinčiu savo tikslus, įsitikinimus, motyvus, elgesio logiką, ir kurio paskirtis – perimti pedagogo perteiktą informaciją (Adamonienė R. ir kt., 2001). Todėl, kalbant apie gilesnį ir prasmingesnį dėstytojo, kaip edukacinio proceso dalyvio, suvokimą, galima teigti, kad iš viso socialinės aplinkos rato jį ryškiausiai mato to paties proceso tiesioginiai dalyviai, t. y. studentai. Mokslo proceso prigimtis numato šių dviejų subjektų glaudžią sąveiką, todėl dažnai pedagoginės psichologijos veikaluose kalbama apie jungtinį mokslo proceso subjektą, nes studentas ir dėstytojas yra tos pačios grandinės elementai, tačiau pagrindinis skirtumas yra tas, kad jie išsidėstę skirtingose jos pusėse (Зимняя И. А., 2006).

Nuolat bendraujant ir esant tiesioginiam dėstytojo ir studento sąlyčiui susiformuoja

tam tikros nuostatos vienas kito atžvilgiu. Mokslo proceso organizavimo prigimtis numato, kad studentas daug ryškiau ir aiškiau suvokia dėstytoją, nes būtent pastarasis visame bendravimo procese pasireiškia kaip dominuojanti figūra, nukreipianti visą procesą tam tikra linkme. Todėl dėstytojo suvokimas grindžiamas šia sąveika ir jo funkcijų atlikimo bei savybių vertinimu. Vis dėlto galima teigti, kad ši kategorija yra gana subjektyvi, sudėtinga ir kompleksinė, nes ją nulemia tokie nevienodi veiksniai: studento pojūčiai, prielaidos, lūkesčiai, patirtis, kuriems turi įtakos aplinkos kontekstas, studentų psichologija, galimas aureolės efektas.

Iš dėstytojo profesijos apibūdinimo kyla jos tikslai, turintys kūrybinį pagrindą, nuolat daryti įtaką studento psichinei raidai, kompetencijai. Tačiau jie yra nestandartiniai, nešabloniški, nestereotipiniai, nevienodi ir visiškai priklauso nuo socialinės aplinkos (naujos technologijos, aukštojo mokslo reformos, įstatymų kaita ir kt.) pokyčių. Tai yra kompleksinis profesijos turinio atskleidimo elementas, sujungiantis pažintinius (atskleidžiančius reiškinijų sąveiką, ryšius ir prasmę), lavinamuosius (ugdančius studentų veiklos kompetenciją), auklėjamuosius (skirtus formuoti asmenybės emocijas, vertybes, elgesio pasaulėžiūrą, įsitikinimus) tikslus (Adamonienė R. ir kt., 2001). Kartu galima suformuluoti ir tokius esminius dėstytojų veiklos tikslus: optimalių sąlygų studentams perimti kultūrą, vertybes, reikiamas žinias sudarymas; vidinio studentų potencialo atskleidimas; studentų tapatumo vyksmo skatinimas, adekvataus savęs vertinimo ugdymas (Смирнов С. Д., 2001).

Atsižvelgiant į tokius tikslus, dėstytojo profesijos veiklos būdai atitinkamai gali

būti auklėjamojo, mokomojo, lavinamojo pobūdžio, sudaryti demokratiško ir humaniško bendravimo principais pagrįstą dėstytojų ir studentų veiklos būdų sistemą, kuri užtikrina kvalifikuoto specialisto, gebančio savarankiškai orientuotis ir prisitaikyti sparčiai kintamoje ekonominio, socialinio, kultūrinio gyvenimo aplinkoje bei atitinkamos profesinės veiklos srityje, ugdymą. Atsižvelgiant į individualizuoto mokymo reikalavimus, dėstytojų veiklos metodai skaidomi į informacinius, kurių tikslas perteikti mokomąją medžiagą; operacinius, skirtus išmokyti konkrečių veiksmų, ir kūrybinius, skatinančius studento savarankišką darbą. Kuriuos iš jų rinktis, priklauso nuo studentų pasirengimo lygio, įsitikinimų, vertybių sistemos, pažūrų, intelekto bruožų, pasyvaus mąstymo priežasčių ir kt. Šiuo atveju pedagogo veiklos būdai įgyja kūrybinį pobūdį, nes veikiama ir (ar) keičiama kito individo asmenybė (Adamonienė R. ir kt., 2001; Зимняя И. А., 2006).

Dėstytojo profesijos turinio komponentas ir esminė edukacinio proceso subjektą apibūdinti savybė yra motyvacija. Ji gali būti tiek vidinė, tiek išorinė pedagoginės veiklos atžvilgiu, bet visada išlieka subjekto vidiniu ypatumu. Motyvacijos svarba pasireiškia edukacinio proceso specifika bei bendravimo tarp jo dalyvių būtinumu, nes individų sąveika ir bendravimas visada grindžiami tam tikrais motyvais, kuriuos nulemia studijavimo / dėstymo būtinumas, prasmė, tikslas, emocijos, nusistatymas ir interesas. Taip susiduria abiejų pusių (studento ir dėstytojo) skatinamieji veiksniai. Dominuojantys motyvai motyvacijos sistemos hierarchinėje struktūroje nulemia ir asmens kryptingumą, t. y. as-

menybės poreikių, interesų, nuostatų, vertybių visumą (Adamonienė R. ir kt., 2001; Зимняя И. А., 2006).

Motyvacija, kaip dėstytojo profesijos turinio komponentą, lemia įvairūs specifiniai veiksniai, aukštojo mokslo sistema ir aukštojo mokslo institucija; paties edukacinio proceso organizavimas; subjekciniai studento ypatumai (amžius, lytis, intelektualinis išsivystymas, gabumai, savivertė ir kt.); subjekciniai dėstytojo ypatumai ir jo santykių su studentais sistema; dėstomo dalyko specifika (Зимняя И. А., 2006). Siekiant aukštosios mokyklos, aukštojo mokslo ir dėstytojo iškeltų tikslų sukuriama skatinamoji sistema, skirta studentų realiems poreikiams. Kad šis procesas būtų efektyvus, dėstytojas pirmiausia turi pažinti savo studentus, išaiškinti dominuojančius jų poreikius.

Dėstytojo profesinės veiklos produktas yra studentų profesinė patirtis, kuri įvertinama atsiskaitymų metu remiantis nustatytais iškeltų problemų sprendimų būdų standartais (Зимняя И. А., 2006). Savo ruožtu rezultatas yra studento pozityvus psichinis pasikeitimas, intelektinė jo, kaip asmenybės bei mokslo proceso subjekto, raida, kuri išreiškiama studento veikla ir jos vertinimais (Adamonienė R. ir kt., 2001; Зимняя И. А., 2006).

Dėstytojo veikla pagrįsta nuolatine adaptacija, kuri apima visų pedagoginės veiklos dalyvių bendradarbiavimą, susiderinimą, patirties, asmens savybių, interesų, poreikių, vertybių kitimą. Tokia dinamiška situacija lemia nuolatinę ir pedagogo asmenybės socialinio-psichologinio vaizdo kaitą. Momentinis stabilumas visada derinamas su lankstumu, savo savybių tobulinimu, jų parametrinių deri-

nių persitvarkymu (Adamonienė R. ir kt., 2001). Tačiau turi būti nuolat išlaikomas mokslininko, mokytojo, auklėtojo, tyrėjo, ugdymo proceso organizatoriaus, bendravimo partnerio ir kitų socialinių dėstytojo vaidmenų autoritetas kaip esminis mokslo proceso efektyvumą užtikrinantis veiksnys, nes studentų aktyvumas nagrinėjant temą ir susidomėjimas ja didėja esant suvokimui, kad ugdytojas yra išskirtinė ir stipri asmenybė, gebanti plačiai pažvelgti į save ir savo dėstomą sritį (Ramsden, P., 2000). Sustiprinti šią stabilumo būseną būtina dėstytojo ir studento, kaip to paties edukacinio proceso dviejų sąveikaujančių dalyvių, nuostatų, tikslų, įsitikimų, elgesio motyvų atitiktis, t. y. turi sutikti profesinis dėstytojo savivaizdis ir studentų suvokiamas dėstytojų įvaizdis.

Dėstytojo įvaizdis ir jo modelis

Dėstytojo profesija, jos prigimtis ir specifika kelia atitinkamus reikalavimus jos atstovams, jais remiantis kuriamas ir jų įvaizdis. Atsižvelgdamas į savo profesijos aktualijas dėstytojas turi savyje sukaupti aibę universalių savybių: turėti organizatoriaus, oratoriaus, analitiko, psichologo gebėjimų; būti aukštos kvalifikacijos savo srities specialistas bei eruditas kitose mokslo srityse; suprasti didaktinės kultūros principus; domėtis žmonėmis ir jaunimu; būti atvira ir komunikabilia asmenybe. Kalbant apie vidines savybes, svarbūs dėstytojo tokie charakterio bruožai: objektyvumas, dėmesingumas, jautrumas, taktiškumas, kantrybė, taisingumas, reiklumas, humoro jausmas, optimizmas, iniciatyvumas, nuoširdumas (Нечрепова О. В., 2006). Pedagogo profesija, kaip priklausanti stiprios socialinės sąveikos grupei, siejama ir su tokiais spe-

cifiniais reikalavimais: neturi būti kalbos ir aiškiai pastebimų fizinių defektų (Зимняя И. А., 2006).

Pateikti susiformavę visuomenėje reikalavimai šiai profesijai suteikia tam tikros krypties dėstytojo įvaizdžio formavimo pagrindą. Visų pirma tai siejama su konkrečios asmenybės savęs vertinimu bei matymu dėstytojo vaidmenyje, nes, anot socialinės psichologijos kanonų, vidinis įvaizdis projektuojamas elgsena, išvaizda, komunikacijos su socialine aplinka pobūdžiu. Svarbu ir tai, kad asmuo, sąmoningai arba nesąmoningai slopindamas savo spontanišką elgseną, suformuoja efektyviausią ir tinkamiausią, jo nuomone, savęs vaizdą konkrečiai išorinei auditorijai, atsižvelgdamas į jos charakteristikas (Suslavičius A., 2006; Майерс, Д., 1999). Elgesys yra diferencijuojamas atsižvelgiant į prisistatymo tikslus bei valdomas priklausomai nuo požiūrio į savąjį Aš, savęs identifikavimo su tam tikrais vaidmenimis, idealaus savojo Aš suvokimo ir atitinkamai sumodeliuotų psichinių modelių. Visa tai savo ruožtu formuoja dėstytojo profesinę poziciją, t. y. santykių su studentais, savimi, kolegomis sistemą, nuostatų, vertybių, pažiūrų sistemą, kurios nulemia tai, kaip dėstytojas pateiks save aplinkiniams, kokius pasirinks elgsenos ir bendravimo būdus. Suformuota vidinė pozicija leidžia jam vertinti save ir profesiniu požiūriu, kuris apima dalyko žinojimą (reali galimybė veikti studentą), savo statusą (pasiektas socialinis hierarchinis lygmuo) bei vidinio kryptingumą (pedagoginės veiklos prioritetai) (Adamonienė R. ir kt., 2001).

Profesinės pozicijos apibūdinimas yra tik vienas dėstytojo įvaizdžio aspektas, nulemiantis realųjį, kuris formuojamas

tiesioginės sąveikos metu. Pirminis dėstytojo suvokimas apima bendrą vaizdą, t. y. vertinamos jo kaip asmens išorinės charakteristikos ir jų atitiktis suformuotiems stereotipams (fizinis patrauklumas, šukuosena ir išvaizda, tvarkingumas, apranga ir jos stilistikos atitiktis dėstytojo statusui, optimalus aksesuarų naudojimas), aplinka ir jos kontekstas (mokslo institucijos reputacija, esamų ir buvusių studentų įvaizdis ir pan.), elgsena ir jos atitiktis nustatytoms pedagogo profesijai charakteristikoms. Šiame etape svarbiausia pojūčiai, ypač rega (Маїєрс Д., 1999).

Dėstytojo įvaizdžio koncepcija išplečiama ir atliekamų funkcijų sąveikos ryšiais, kurių atlikimas lemia dėstytojų pagrindines charakteristikas ir veiklos specifiką. Pagrindinės vertinamos dėstytojo funkcijos, anot S. D. Smirnova (2001), yra pedagoginė, organizacinė ir tiriemoji. Pedagogikos aspektas pasireiškia sąveikos su studentais metu kaip dėstymas (informacijos suteikimas), mokymas (ugdytinio abstraktaus mąstymo skatinimas), auklėjimas (vertybinių nuostatų formavimas) bei bendradarbiavimas (ugdytinio ir ugdytojo santykių kūrimas). Organizacinė funkcija savo ruožtu suprantama kaip dalyvavimas socialinėje aplinkoje – įvairiose programose, komitetuose, dirbant su administracija, kolegomis, ugdytiniais (Adamonienė R. ir kt., 2003, p. 129). Vykdamas tiriamąją veiklą sprendžiamos iškeltos mokslinės problemos, keliamas mokslinių žinių lygis ir plečiamas diapazonas, didinamas kūrybinis potencialas.

Nuo to, kaip sėkmingai seksis vykdyti visas šias funkcijas, priklauso dėstytojo profesionalumas, profesinė jo karjera ir autoritetas. O funkcijų atlikimą lemia dėsty-

tojo kompetencija, kuri apima tris esmines sritis: psichologinę (asmens ugdymo filosofijos suvokimas); pedagoginę (pažinimo proceso unikalumo supratimas) ir profesinę (informacijos sistemos, kurią perpratus individualus tampa kvalifikuotu specialistu, suvokimas) (Adamonienė R. ir kt., 2001).

Dėstytojo kompetencija pagrįsta gebėjimais, iš kurių išskiriami gnostiniai, projektiniai, konstruktyvūs, organizaciniai ir komunikaciniai (Смирнов С. Д., 2001).

Gnostiniai gebėjimai – tai žinių ir gebėjimų sistema, dėstytojo profesinės veiklos pagrindas. Tai yra gebėjimas formuoti ir tikrinti hipotezes, būti jautriam prieštaravimams, kritiškai vertinti gautus rezultatus, visapusiškas savo mokslo srities pažinimas, aktyvus domėjimasis naujovėmis ir mokslinių tyrimų šioje srityje atlikimas, turint omeny nuostatą, kad šiuolaikinis pedagogas yra besimokantis ir nuolat tobulinantis savo, kaip pedagogo, gebėjimus. Taip pat svarbu išmanyti pedagogikos mokslą, psichologiją, dėstymo metodiką.

Projektiniai gebėjimai lemia pedagoginės veiklos kryptingumą, padeda veikti orientuojantis į iškeltus tikslus, planuoti dėstomą kursą atsižvelgiant į studentų specializaciją, jo vietą visoje studijų programoje.

Konstruktyvūs gebėjimai apima savybę nustatyti sėkmingo ar nesėkmingo mokymosi priežastis, tinkamai parinkti pedagoginio poveikio priemones, sukurti kūrybinę darbo atmosferą, racionaliai paskirstyti paskaitos laiką bei logiškai pereiti prie kitos temos, numatyti galimus studentų sunkumus ir jautriai reaguoti į paskaitos eigą ir atitinkamai varijuoti tarp dėstymo metodikų, siekiant kuo suprantamiau perteikti žinias, pavyzdžiui, taikant kartojimo me-

todą, apibendrinimą, iliustracijų taikymą, neverbalinės kalbos vartojimą ir panašiai.

Organizaciniai gebėjimai numato galimybę tinkamai organizuoti, planuoti, kontroliuoti savo darbą, atrinkti ir tikslingai pritaikyti mokomąją medžiagą, pasirinkti racionalius dėstymo metodus.

Komunikaciniai gebėjimai padeda aiškiai ir rišliai perteikti savo mintis verbaline bei neverbaline kalba, palengvina užmegzti asmeninius santykius, sėkmingai plėtoti dialogą tiek su visa grupe, tiek su pavieniais asmenimis, sukurti palankumo ir pasitikėjimo atmosferą.

Dėstytojo įvaizdis turi du aspektus. Visu pirmą tai yra vidinis savęs matymas, per kurį pasireiškia savęs kaip asmenybės suvokimas, identifikavimasis su pedagogine ir mokslinė veikla bei studentų, kaip atskiro socialinio sluoksnio, savybių vertimas. Pagal vidines nuostatas formuojamas ir perteikiamas socialinis savęs vaizdas, kuris pasireiškia kaip ekspresyvus pedagogo portreto stereotipas socialinės aplinkos sąmonėje.

Atsižvelgiant į visus išsakytus aspektus, dėstytojų įvaizdis bendroju požiūriu gali būti apibrėžtas kaip simbolinis portretas, suformuojamas individo, jų grupės sąmonėje ar pasąmonėje pedagoginio proceso metu kaip dėstytojo vidinių, išorinių savybių, vykdomos pedagoginės veiklos numatytų funkcijų ir išskirtų pedagoginių savybių kontekste vertinimas atsižvelgiant į aplinkos ypatumus.

Remiantis suformuluota dėstytojo įvaizdžio koncepcija pateikiamas ir jo modelis, kuris įtraukia visas minėtas dėstytojo savybes ir gebėjimus, apibrėžtus atliekamų funkcijų, bei išplečiamas aplinkos konteksto (pačių studentų įvaizdžio, aukštosios mokyklos įvaizdžio ir kitų įtakos grupių).

Dėstytojo profesionalumas ir kompetencija grindžiami pedagoginiais gebėjimais. Darbuotojo kultūrą nulemia verbalinė ir neverbalinė kalba, susiformavusios nuostatos, vertybės, pažiūros, savastis. Šios dvi dedamosios yra traktuojamos kaip vidinis darbuotojo įvaizdis. Vizualinis komponentas ir aplinkos kontekstas vertinami kaip išorinis įvaizdis.

Dėstytojo įvaizdžio modelis gali būti pateiktas kaip struktūrizuota susijusių elementų visuma, apimanti vidines, išorines savybes, kurios pasireiškia vykdant pedagogines, organizacines ir tiriamąją funkcijas (žr. 2 pav.).

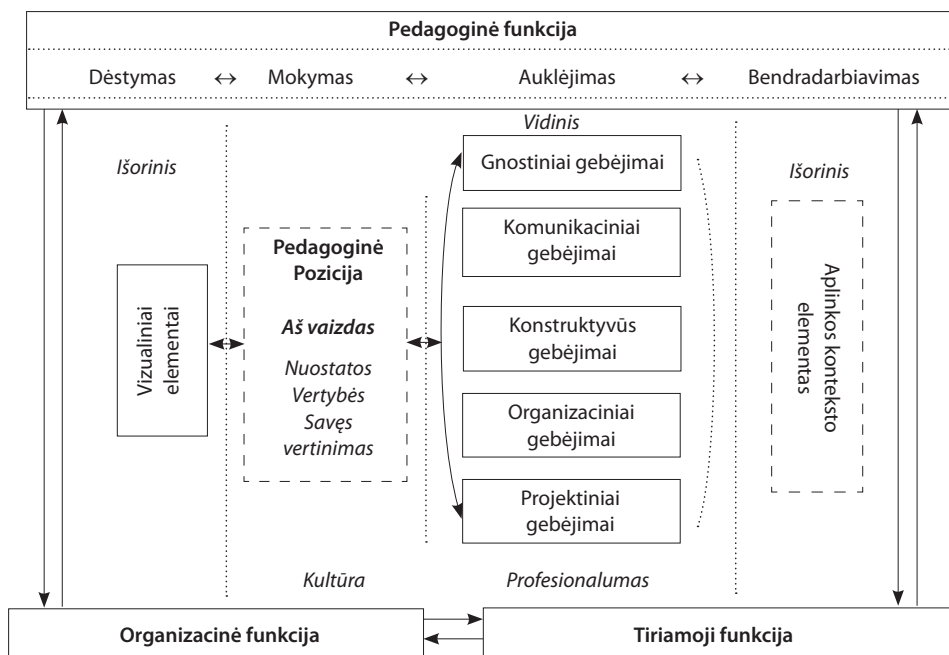
Pateikto dėstytojo įvaizdžio modelio elementai yra susipynę ir kartu sudaro įvaizdžio dėlionės paveikslą. Pats modelis ir kiekvienas jo elementas individo yra matomas vis kitaip, jam teikiami skirtingi prioritetai, tačiau pats vaizdas yra formuojamas daugiau ar mažiau įtraukiant visus apibrėžtus dėstytojo įvaizdžio komponentus. Išimtis – profesinė pozicija, kurią turi suvokti pats dėstytojas kaip įvaizdžio prototipas. Tačiau ir šis komponentas suvokiamas ir vertinamas pagal dėstytojų pasirinktus elgsenos modelius.

Tyrimo metodika ir apribojimai

Vienas iš labiausiai paplitusių įvaizdžio tyrimo metodų yra apklausa (Drūteikienė G. ir kt., 2007; Drūteikienė G. ir kt., 2009; Miškinis ir kt., 2007; Nguen ir LeBlanc, 2001). Todėl autorės, įvertinusios šį faktą, savo tyrimui atlikti pasirinko grupinį anketavimą ir sudarė 59 klausimų, iš jų 54 uždari ir 5 atviri, anketa.

Tyrimo metu daryta prielaida, kad vienos populiacijos tyrimas netikslingas, reikia nemažų finansinių ir laiko išteklių. Todėl numatytiems duomenims gauti taikytas

2 pav. Dėstytojo įvaizdžio struktūrinis-funkcinis modelis (sudarytas Mackelo O. (2009))

imčių metodas. Pasinaudota „Creative Research System“ tinklalapyje (www.surveysystem.com) pateikta statistinių atrankinių dydžių skaičiuokle, pagal kurią esant generalinei visumai 6017 VU EF studentų ir 5 proc. paklaidai reprezentatyvi imtis – 255 fakultete besimokantys asmenys.

Kita vertus, buvo daroma prielaida, kad studijų pakopa, forma ir kursas studentams suteikia skirtingos patirties, o tai gali nulėmti diferencijuotą nagrinėjamų reiškinių suvokimą. Todėl buvo nutarta, kad yra būtina tiriamą populiaciją skaidyti pagal minėtus požymius ir, atsižvelgiant į tai, pasirinktas lizdinės imties sudarymo metodas, kuris užtikrino duomenų reprezentavimą, patikimumą ir objektyvumą.

Remiantis pasirinktu imties sudarymo principu, visi Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto studentai skirstyti į grupes

pagal tris esminius požymius: studijų pakopą, formą, kursą. Kadangi universitete siūlomos dvi pagrindinės studijų pakopos (bakaluro ir magistro), kurios susideda iš trijų studijų formų (dieninės, vakarinės, neakivaizdinės), kurias sudaro nuo keturių iki penkių studijų kursų, nustatyta aštuoniolika apklausos grupių. Kiekvienas studijų kursas turi po kelias akademines grupes. Duomenys rinkti iš kiekvieno kurso vienos akademinės grupės, kuri buvo atrenkama atliekant paprastą atsitiktinę negražintinę atranką.

Apklausa atlikta 2008 12 01 – 2009 03 25 laikotarpiu, buvo išdalyta 365 anketos, iš kurių grįžo 352, o tinkamai užpildytų buvo 336 anketos.

Vykdamas Ekonomikos fakulteto studentų apklausą susidurta su keliais sunkumais. Visų pirma buvo jaučiamas tiek tiesioginių

respondentų (studentų), tiek netiesioginių individų, įtraukiamų į tyrimo vykdymo eigą – dėstytojų, kurių paskaitų metu buvo atliekamos apklausos, pasipriešinimas, nenoras bendradarbiauti su tyrėjais. Taip pat dalis anketų negražinta arba netinkamai užpildyta. Buvo respondentų, kurie vengė atsakyti į atvirus klausimus bei nesugebėjo aiškiai argumentuoti savo nuomonės.

Gauti anketavimo duomenys užkoduoti ir apdoroti statistinės analizės duomenų paketu *SPSS 16.0 for Windows* (Statistical Package for Social Sciences). Tyrimo metu buvo taikomi aprašomosios statistikos metodai: vidurkiai, standartinis nuokrypis, dažniai, statistinis reikšmingumas, koreliacijos koeficientai, sudaromos diagramos.

Kaip pagalbinis tyrimo metodas taikyta *content* analizė, t. y. apžvelgiama 2005 metais Vilniaus universiteto mokslininkų grupės atliktų viso universiteto ir atskirų jo akademinų padalinių (konkrečiai Ekonomikos fakulteto) įvaizdžio ir studijų kokybės vertinimo tyrimai, kurių metu buvo apklausti 3976 studentai ir 665 jų tėvai.

Dėstytojų įvaizdžio dedamųjų svarumo nustatymas

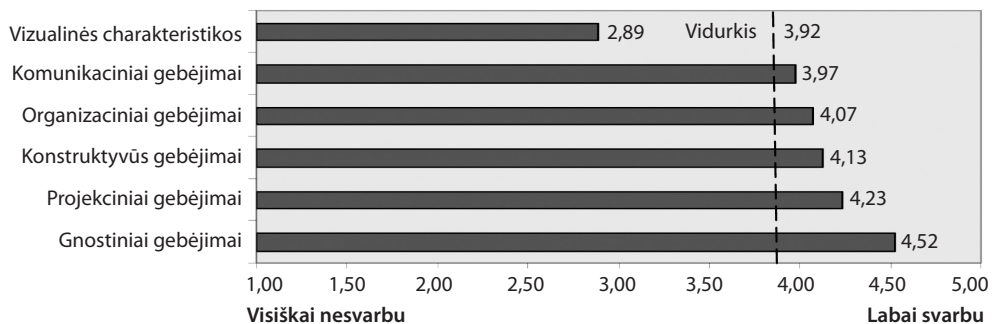
Minėta, kad dėstytojų įvaizdžio modelis susideda iš daugelio komponentų. Atliekant tyrimą pirmiausia siekta įvertinti tas savybes, kurias dėstytojas gali paveikti tiesiogiai ir kurios pasireiškia dėstytojų ir studentų sąveikos metu bei tiesiogiai asocijuojasi su dėstytojų poveikslu, svarbą. Tai yra dėstytojo profesionalumas ir kompetencija, kurie pasireiškia jo gebėjimais, ir vizualinės charakteristikos. Tyrimo pradžioje nutarta nenagrinėti dviejų dėstytojų įvaizdžio dedamųjų (aplinkos, kuri yra šalutinis dėstytojų įvaizdžio komponentas,

bei dėstytojų pozicijos, kuri traktuojama kaip jo vidinė nuostata ir kurios studentai įvertinti negali).

Remiantis teorine analize atrinkti 34 teiginiai, apibūdinantys dėstytojo profesiją. Pirmiausia siekta nustatyti jų reikšmingumą, todėl apklausos metu respondentai turėjo įvertinti jų svarbą skalėje nuo visiškai nesvarbu (1) iki labai svarbu (5).

Tyrimas parodė, kad, anot Ekonomikos fakulteto studentų, visi profesionalumą apibūdinantys gebėjimai yra vertinami kaip svarbūs – jų įvertinimas didesnis nei 3 balai – vidurkis 3,92 balo. O nereikšmingi yra laikomi vizualiniai komponentai, kurių vertinimų vidurkis (2,89 balo) yra 1,03 balo žemesnis nei bendras savybių įvertinimas. Apskritai visi šios grupės komponentai atsiduria vertinimų apačioje. Tarp aukščiausiai ir žemiausiai įvertintų savybių skirtumas yra 0,65 balo. Studentų nuomone, fizinis patrauklumas (2,6 balo) iš visų pateiktų vertinti savybių yra mažiausiai svarbus dėstytojų veikloje. Kiek daugiau dėmesio jie skiria aprangos atitikčiai dėstytojų statusui (3,25 balo).

Ekonomikos fakulteto studentų nuomone, svarbiausi dėstytojų įvaizdžio komponentai yra jų gnostiniai gebėjimai (4,52 balo), iš kurių labiausiai vertinama dėstytojų mokslinė erudicija (4,70 balo), mažiausiai – gebėjimas sudominti dėstoma disciplina (4,32 balo). Mažiau svarbūs laikomi projektiniai gebėjimai, tačiau atitrūkis nuo pirmųjų nėra didelis – 0,29 balo. Svarbiausias grupės komponentas yra nurodomas dėstomos medžiagos aktualumas ir išsamumas (4,49 balo), o nereikšmingiausias – su dėstoma disciplina susijusių koncepcijų pateikimas (3,90 balo). Ekonomikos fakulteto dėstytojų konstruktyvumo ir organizacinių gebėjimų svarumas verti-

3 pav. Dėstytojų įvairių komponentų vertinimas (bendras studentų požiūris)

nami šiek tiek auščiau nei vidutiniškai. Jų įvertinimai yra labai artimi vienas kitam – skirtumas tik 0,06 balo.

Iš visų dėstytojų profesionalumą apibūdinančių elementų Ekonomikos fakulteto studentai mažiausiai svarbius mano esant komunikacinius gebėjimus – 3,97 balo, šis vertinimas yra 0,55 balo mažesnis nei gnostinių gebėjimų vertinimais. Šiuo atveju svarbiausia dėstytojų charakteristika yra profesionali, aiški ir logiška dėstytojo kalba (4,37 balo), o mažiausiai svarbi – gestų ir veido mimikos atitiktis verbalinei komunikacijai (3,48 balo).

Išrangavus visas 34 matuotas dėstytojų savybes pagal jų reikšmingumą išryškėjo svarus skirtumas (2,08 balo) tarp aukščiausiai ir žemiausiai įvertintų savybių. Todėl buvo nustatyti statistiškai reikšmingi savybių skirtumai, pagal kuriuos matuotas savybes galima suskirstyti į keturias svarbos grupes: pagrindinės, svarbios, nesvarbios ir mažiausiai reikšmingos.

Pagrindinių dėstytojų savybių (1 grupė) bloką, anot Ekonomikos fakulteto studentų, sudaro: dėstytojo mokslinė erudicija (4,7 balo), metodinis pasirengimas (4,6 balo), aiškus, argumentuotas, įdomus, nuoseklus disciplinos dėstymas (4,55 balo), objektyvus studentų žinių ir gebėjimų ver-

tinimas (4,5 balo), dėstomos medžiagos aktualumas ir išsamumas (4,49 balo). Matyti, kad šių savybių vertinimas yra gana vienodas.

Svarbios, bet mažiau reikšmingos (tūrinčios aukštesnį nei vidutinį vertinimą) (2 grupė), Ekonomikos fakulteto studentų nuomone, yra šios dėstytojų savybės: aiški studentų žinių ir gebėjimų vertinimo sistema (4,37 balo), profesionali, aiški, logiška dėstytojo kalba (4,37 balo), dėmesingumas, draugiškumas, taktiškumas studentų atžvilgiu (4,35 balo), gebėjimas sudominti dėstoma disciplina, parodyti jos studijavimo svarbą (4,32 balo), dėstomos medžiagos atitiktis disciplinos programai (4,32 balo), etikos kodekso principus atitinkantis elgesys (4,32 balo), įvairiapusių, tikslingų ir efektyvių dėstymo metodų taikymas (4,26 balo), tikslus ir aiškus minčių bei emocijų perteikimas kalba (4,23 balo), gebėjimas perteikti medžiagą vienodai efektyviai, neatsižvelgiant į susirinkusios auditorijos ypatumus (4,20 balo), nuoseklus iškeltų reikalavimų ir pateiktos žinių vertinimo sistemos laikymasis (4,14 balo), studentų kūrybiškumo ir savarankiško mąstymo skatinimas (4,01 balo), gebėjimas jausti emocinį auditorijos nusiteikimą ir tinkamai reaguoti (3,98 balo), lankstumas ir gebėji-

mas improvizuoti, prisitaikyti prie įvairių bendravimo situacijų (3,97 balo), skatinti kritinį studentų mąstymą (3,96 balo).

Ekonomikos fakulteto studentai *ne-svarbiomis* (gautas žemesnis nei vidutinis vertinimas) (3 grupė) mano esant šias dėstytojų savybes: duomenų ir koncepcijų pateikimas iš kitų su nagrinėjama disciplina susijusių sričių (3,9 balo), kalbos pavairinimas savitiksliu humoru ir lengva ironija (3,9 balo), prieinamumas laisvų nuo pasikaitų metu (3,97 balo), studentų aktyvumo skatinimas (3,77 balo), studentų skatinimas pasidalyti savo žiniomis ir patirtimi dėstomos disciplinos srityje (3,76 balo), emocionali, vaizdinga kalba (3,75 balo), ilgų frazių, sudėtingų žodinių konstrukcijų vengimas (3,73 balo), dėstytojo kalboje nėra stilistinių, gramatinių, fonetinių klaidų (3,64 balo), organiškasis verbalinės komunikacijos papildymas gestais ir veido mimika (3,58 balo), dėstytojo stiliaus individualumas (3,48 balo).

Mažiausiai reikšmingomis savybėmis (4 grupė) pripažintos visos dėstytojo išvaizdą apibūdinančios savybės: aprangos stilistika (3,25 balo), išvaizdos tvarkingumas (3,15 balo) ir labiausiai nutolusios vertinimo rotacijoje – tvarkinga šukuosena (2,17 balo), optimalus aksesuarų naudojimas (2,71 balo) ir fizinis patrauklumas (2,62 balo).

Stereotipinio dėstytojo portreto apibūdinimas

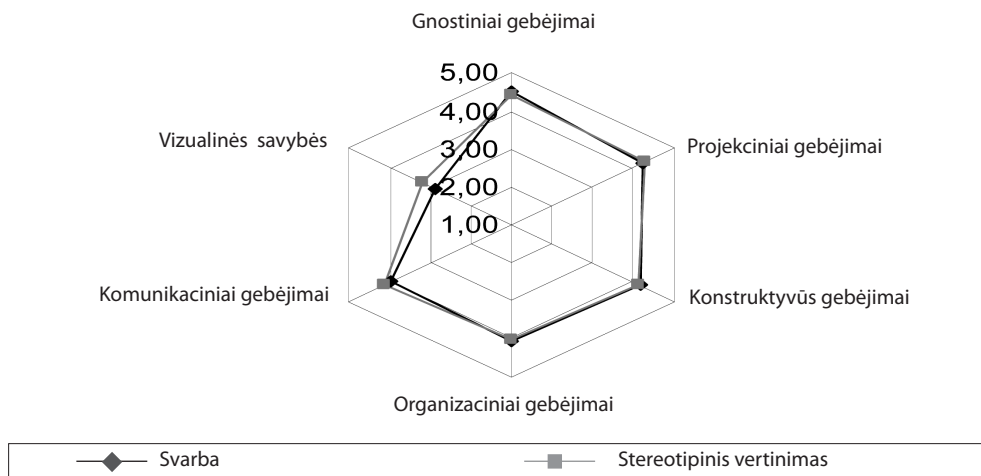
Dėstytojų savybių rotacija atsižvelgiant į jų svarumą teikia pagrindą apibrėžti visuomenėje susiformavusį mokslo institucijų akademinio personalo stereotipą. Tačiau tikėtina, kad konkretaus universiteto dėstytojams *a priori* suformuojami reikalavi-

mai atsižvelgiant į šios mokslo institucijos reitingus, įvaizdį ir reputaciją visuomenėje. Taip per studentų lūkesčius galima apibūdinti konkrečios mokslo institucijos stereotipinį dėstytoją.

Nustatyta, kad Ekonomikos fakulteto studentų susiformuotame stereotipinio fakulteto dėstytojo paveiksle esminiai dėstytojo įvaizdžio komponentai yra vertinami aukščiau nei vidutiniškai – vidurkis 3,99 balo. Dominuoja gnostiniai gebėjimai (4,41 balo), o žemiausių vertinimų sulaukia vizualinės savybės (3,23 balo).

Lyginant dėstytojų matuotų savybių svarbą ir jų vertinimus, pažymėtina, kad gnostinių, konstruktyvių ir organizacinių gebėjimų svarba yra aukštesnė negu vertinimas. Atotrūkis yra nedidelis: atitinkamai -0,13 balo, -0,10 balo ir -0,04 balo. Tai rodo, kad, Ekonomikos fakulteto studentų akimis, stereotipinis fakulteto dėstytojas pagal šiuos parametrus yra vertinamas prasčiau, negu būtų galima tikėtis. O projekcinių, komunikacinių gebėjimų ir vizualinių savybių svarba yra žemesnė negu vertinimai. Atotrūkis vėlgi nedidelis: atitinkamai 0,1 balo, 0,12 balo ir 0,33 balo. Vadinasi, pagal šiuos parametrus iš Ekonomikos fakulteto dėstytojo tikimasi daugiau negu iš susiformuoto stereotipo.

Nagrinėjant Ekonomikos fakulteto studentų lūkesčius dėstytojams pagal visas matuotas savybes pažymėtina, kad visos jos įvertintos daugiau nei 3 balais – vidurkis 3,99 balo. O atotrūkis tarp aukščiausiai ir žemiausiai įvertintų savybių yra 1,48 balo, t. y. beveik balu mažesnis, nei vertinant jų svarumą. Respondentai tikisi, kad dėstytojo turimos savybės bus labiau tobulinamos neatsižvelgiant į jų svarbą formuojant bendrą dėstytojo paveikslą.

4 pav. *Stereotipinio Ekonomikos fakulteto dėstytojo įvaizdžio komponentų svarbos ir vertinimų palyginimas (Ekonomikos fakulteto studentų nuomonė)*

Kadangi skirtumas tarp aukščiausiai ir žemiausiai vertintų savybių yra didelis, buvo nustatyti statistiškai reikšmingai skirtumai, pagal kuriuos visos potencialiai turimos fakulteto dėstytojų savybės skaidomos į keturias grupes: labiausiai išvystytos, išvystytos, mažai išvystytos ir neišvystytos. Visos šios grupės pagal savo turinį atitinka anksčiau suformuotas dėstytojų įvaizdį lemiančių savybių svarbos grupes (pagrindinių dėstytojų savybių (1 grupė); svarbių, bet mažiau reikšmingų (2 grupė), nesvarbių (3 grupė) ir mažiausiai reikšmingų (4 grupė)).

Tyrimo rezultatai parodė, kad studentai iš esmės tikisi, jog labiausiai bus išvystytos šios dėstytojų savybės (pagal svarbos vertinimą tai atitinka pagrindinių dėstytojo savybių grupę): Ekonomikos fakulteto dėstytojas bus aukštos mokslinės erudicijos (4,48 balo), pateiks aktualią ir išsamią informaciją (4,46 balo), bus metodiškai pasirengęs (4,46 balo), aiškiai ir nuosekliai dėstys discipliną (4,45 balo) bei objekty-

viai vertins studentų žinias (4,41 balo). Kita vertus, pats savybių vertinimas yra žemesnis, nei nurodyta atitinkama jų svarba – vidutiniškai atotrūkis -0,12 balo.

Išvystytų savybių (pagal svarbos vertinimą atitinkanti *svarbių, bet mažiau reikšmingų* grupę) požiūriu Ekonomikos fakulteto studentai stereotipinį dėstytoją apibrėžia kaip besilaikantį skaidrios studentų žinių vertinimo sistemos (4,39 balo) bei etikos kodekso principų (4,38 balo), aiškiai ir logiškai perteikiančių mintis (4,34 balo), dėstantį pagal disciplinos programą (4,32 balo), draugiškai nusiteikusių studentų atžvilgiu (4,31 balo) bei gebantį įdomiai pateikti dėstomą dalyką (4,28 balo), besilaikantį paskelbtos studentų žinių vertinimo sistemos (4,19 balo), taikantį efektyvius dėstymo metodus (4,17 balo). Studentų nuomone, dėstytojas sunkiai prisitaiko prie skirtingų bendravimo situacijų (4,12 balo) bei vangiai jaučia auditorijos emocinio nusiteikimo pokyčius (4,01 balo), nepakankamai skatina stu-

dentų kūrybiškumą (3,93 balo) ir kritinį mąstymą (3,85 balo). Savybių vienos dalies suteikiama svarba yra aukštesnė nei išankstinis vertinimas, kitos – žemesnis. Tačiau atotrūkis į abi puses nėra didelis (nesiekia 0,1 balo).

Nagrinėjant Ekonomikos fakulteto studentų lūkesčius dėstytojams nereikšmingų savybių kontekste (trečia grupė) nustatyta, kad suformuoti lūkesčiai yra kiek padidinti negu teikiami svarbos prioritetai. Šiuo aspektu respondentai tikisi, kad Ekonomikos fakulteto dėstytojas bus linkęs retkarčiais savo kalbą praskaidrinti savitiksiu humoru (4,15 balo), kartkartėmis pateikti koncepcijas iš susijusių su dėstoma disciplina sričių (4,07 balo), jo kalboje dažnai pasitaikys stiliaus, gramatikos klaidų (3,9 balo) bei daug sudėtingų žodinių konstrukcijų (3,88 balo). Ekonomikos fakulteto studentai taip pat mano, kad dėstytojas bus linkęs vengti pildyti verbalinę komunikaciją atitinkamais gestais ir veido mimika (3,75 balo), mažiau skatinti studentų aktyvumą paskaitų metu (3,68 balo) bei neišsiskirs savo dėstymo stiliška iš kitų (3,61 balo).

Nustatyta, kad nors vizualinės savybės Ekonomikos fakulteto studentų vertinamos kaip mažiausiai svarbios tarp visų dėstytojų įvaizdžio dedamųjų (ketvirta grupė), tačiau respondentų lūkesčiai jų atžvilgiu yra didesni, negu galima tikėtis. Atotrūkis tarp suteiktos svarbos ir išankstinio vertinimo vidutiniškai sudaro 0,33 balo, o tai yra didžiausias rezultatas tarp visų keturių išskirtų grupių.

Išvados

Profesinis įvaizdis yra kompleksinis reiškinys, įtraukiantis kompetencijos, asmens kultūros, profesinio savivaizdžio ir vizu-

alinių savybių elementus, vertinamus atsižvelgiant į organizacijos veiklos ypatumus, profesijai priskiriamus stereotipus, geografinį regioną, situaciją. Dėstytojo įvaizdžio specifika pasireiškia tuo, kad jis formuojamas kaip susijusių profesinės pozicijos, vizualinių ir išskirtų pedagoginių savybių vertinimas, vykdant pedagoginę, organizacinę ir tiriamąją funkcijas.

Tyrimo metu išskirtos keturios dėstytojo įvaizdžio komponentų svarbos grupės: pagrindinės, siejamos su dėstomos disciplinos ir dėstymo principų išmanymu; svarbios ir nesvarbios, siejamos su dėstytojo asmenybe, gebėjimu sudominti ir įtraukti studentą į studijų procesą, bei mažiausiai reikšmingos, kurios siejamos su vizualiniu dėstytojo suvokimu.

Tyrimo rezultatai rodo, kad dėstytojų įvaizdžio formavimo pagrindas yra dėstomos disciplinos išmanymas, gebėjimas dėstyti, aiškiai perteikti žinias ir aktualios informacijos suteikimas. Visos kitos dėstytojų savybės yra pagrindinių savybių suformuoto dėstytojo paveikslo matymą konkretinantys veiksniai, formuojantys palankesnę ar mažiau pozityvų jo vertinimą. Išvaizdos svarba dėstytojus vertinant studentų galėjo būti nuvertinta dėl kelių priežasčių. Viena vertus, vizualinis komponentas profesionalumo kontekste veikia kai aureolės efektas ir kaip svarbus veiksnys sąmoningai nėra vertinamas. Kita vertus, tyrimo kontekstas galėjo paskatinti studentus visas pateiktas dėstytojų savybes vertinti pagal jų svarbą užtikrinant studijų kokybę.

Galima teigti, kad kiekvienas studentas susiformuoja stereotipinį savo fakulteto dėstytojo paveikslą, kurio tikisi atėjęs į paskaitas. Vis dėlto dalis portretą apibūrinančių savybių yra vertinamos aukštes-

niais balais, negu jiems suteikta svarba, tai rodo didesnius studentų lūkesčius dėstytojams. Tokia nuostata gali būti nulemta to fakto, kad Vilniaus universitetas yra la-

biausiai vertinamas visuomenėje (tai rodo stojimo į aukštąsias mokyklas reitingai), ir tai *a priori* gali sukelti didesnius lūkesčius pačiam universitetui ir jo darbuotojams.

LITERATŪRA

ADAMONIENĖ, R.; DAUGIKLAS, S.; KRIKŠČIŪNAS, B.; MAKNIENĖ I.; PALUJANSKIE-NĖ A. (2001). *Profesinio ugdymo pagrindai*. Vilnius: Petro ofsetas, p. 367.

ADAMONIENĖ, R.; DAUGIKLAS, S.; KRIKŠČIŪNAS, B.; MAKNIENĖ, I.; PALUJANSKIE-NĖ, A. (2003). *Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika*. Utena: Indra, p. 348.

BIXLER, S.; NIX-RICE, N. (2005). *The new professional image*. Adams Media, p. 249,

DRŪTEIKIENĖ, G.; GUDONIENĖ, V.; MARČINSKAS, A. (2007). Aukštojo mokslo institucijų įvaizdis: šališki veiksniai. *Informacijos mokslai*, t. 40, p. 25–38.

GALINIENĖ, B. (2005). Ekonomikos fakulteto plėtra: problemos ir naujos galimybės. *Ekonomika*, t. 72 (2), p. 7–23.

GEE, B. (1998). *Creating a Million Dollar Image for Your Business*. New York: PageMill Press, p. 220.

DRŪTEIKIENĖ, G.; MARČINSKAS, A.; MIŠKINIS, A.; GALINIENĖ, B. (2009). The Impact of Study Quality on the Image of a Higher Education Institution. *Informacijos mokslai*, t. 48, p. 68–81.

MACKELO, O. (2009). *Studijų kokybės suvokimas: dėstytojų įvaizdis studentų perspektyvoje*. Vilnius: Vilniaus universitetas, p. 98.

MIŠKINIS, A.; GALINIENĖ, B.; MARČINSKAS, A. (2007). Meeting student's expectations at Vilnius University. In *29th annual EAIR forum: proceedings*. Innsbruck, p. 8.

NGUYEN, N.; LEBLANC, G. (2001). Image and reputation of higher education institutions in student's retention decisions. *The International Journal of Educational Management*, vol. 15, p. 303–311.

RAMSDEN, P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai, p. 352.

Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultetas. Prieiga per internetą: www.vu.lt (žiūrėta 2008 m. gruodžio 28 d.)

SPENCER, L. M.; SPENCER, S. M. (2005). *Competence at work*. Prieiga per internetą: <http://www.hr-portal.ru/pages/book/competition.php> (žiūrėta 2008 m. birželio 13 d.)

SUSLAVIČIUS, A. (2006). *Socialinė psichologija: aukštųjų mokyklų studentams ir ne tik jiems*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 293.

VOLIN, K. J. (1999). *Buff and polish: a practical guide to enhance your professional image and communication style*. Virtualbookworm Publishing, p. 116.

ЗИМНЯЯ, И. А. (2006). *Педагогическая психология*. Москва: Логос, с. 384.

МАЙЕРС, Д. (1999). *Социальная психология*. Санкт-Петербург: Питер, с. 688.

МЕЦАНИНОВ, А. (2001). *Образ компании*. Москва: Новости, с. 279.

НЕСТЕРОВА, О. В. (2006). *Педагогическая психология в схемах, таблицах и опорных конструктах*. Москва: Айрис Пресс, с. 112.

ПОЧЕПЦЕВ, Г. (2000). *Имиджеология*. Киев: Вакнер, с. 766.

СМИРНОВ, С. Д. (2001). *Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности*. Москва: Издательский центр „Академия“, с. 304.

ШЕПЕЛЬ, В. (2002). *Имиджеология. Как нравиться людям*. Prieiga per internetą: <http://www.uatur.com/html/interesno/image.html> (žiūrėta 2008 m. birželio 5 d.)

TEACHER'S IMAGE AND ITS INFLUENCE ON THE PERCEPTION OF THE QUALITY OF STUDIES

Greta Druteikienė, Olga Mackelo

S u m m a r y

The aim of this work was to reveal the specific features of the teacher's image and to outline its effect on how students perceive the quality of studies.

The teacher's image is analyzed in the literature overview. Its features are based on professional image and teaching profession. A structural-functional model was constructed.

A student survey was conveyed in one of the most valued higher education institutions – Faculty of Economics of Vilnius University in order to determine how the teacher's image affects the perception of the quality of studies. A group questionnaire required students to express their opinion on the image of the faculty, to evaluate the quality of studies and to de-

fine the "portrait" of the teacher. During the period 1 December 2008. – 25 March 2009, 336 students from the Faculty of Economics answered the questions. The overview of previously performed similar researches at the Faculty of Economics was used as an additional information source.

The following key components of the teacher's image were outlined: the main components related to the understanding of the subject and the teaching principles; important and trivial components related to the teacher's personality, ability to involve the student into the study process; and components of least importance, related to the visual perception of teaching.